

MREŽA ORGANIZACIJA ZA DECU SRBIJE MODS

BITI DETE ZA VREME PANDEMIJE COVID-19

Analiza istraživanja uticaja mera vanrednog stanja na decu
tokom pandemije COVID-19 u Srbiji

autori
Saša Stefanović
Tijana Karić

Niš, april, 2020.

Izdavač: Mreža organizacija za decu Srbije MODS

Za izdavača: Saša Stefanović

autori: Saša Stefanović, Tijana Karić

MODS, 2020.

www.zadecu.org

office@zadecu.org

Sadržaj

Uvod	4
Mere u Srbiji donete tokom vanrednog stanja.....	4
Pravo na slobodno izražavanje mišljenja o svim pitanjima koja se tiču deteta	5
Cilj istraživanja	5
Metodologija	7
Rezultati istraživanja.....	8
INFORMISANOST O VIRUSU KORONA	8
SLOBODNO VREME	10
KOMUNIKACIJA SA VRŠNJACIMA.....	11
ŠTA DECI NEDOSTAJE.....	12
ŠTA DECU BRINE.....	13
ONLAJN NASTAVA	15
ZAKLJUČAK.....	17
PREPORUKE.....	19

Nakon što je globalno proglašena pandemija bolesti COVID-19, a u Srbiji uvedeno vanredno stanje, sproveli smo istraživanje s namerom da saznamo kako na decu utiču mere donete u vanrednom stanju.

U istraživanju su učestvovala deca od 5 do 18 godina iz cele Srbije preko onlajn upitnika. Tokom izrade upitnika konsultovali smo se sa grupom dece iz organizacije Prijatelji dece Srbije. Posebnu zahvalnost dugujemo deci (iz Niša, Beograda i Novog Sada) koja su testirala upitnik i pomogla nam da ga unapredimo.

Analiza sadrži kratak pregled mera koje se sprovode u Srbiji kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom COVID-19, prava deteta na koje mere utiču, opis cilja i metodologije istraživanja, rezultate istraživanja i preporuke.

Uvod

Mere u Srbiji donete tokom vanrednog stanja

Svetska zdravstvena organizacija proglasila je pandemiju¹ bolesti COVID-19 11. marta 2020. Tom prilikom, generalni direktor Svetske zdravstvene organizacije (SZO) Tedros Adhanom Gebrejesus pozvao je sve zemlje da aktiviraju i unaprede sisteme za reagovanje u vanrednim situacijama.

Usled nastale krize u zemljama širom sveta uvode se mere za suzbijanje pandemije ove zarazne bolesti. U Srbiji je 15. marta 2020. javnost obavestena da je doneta „Odluka o uvođenju vanrednog stanja“². Vlada objavljuje prve mere³ na osnovu ove odluke.

Vrtići, škole, univerziteti prestaju sa radom. Nastava počinje da se odvija na daljinu preko kanala Radio-televizije Srbije (RTS-a) i internet platformi za učenje; granice se zatvaraju, građani koji ulaze u zemlju su u obavezi da provedu određeno vreme u samoizolaciji; pozivaju se poslodavci, koji to mogu, da omoguće rad svojim zaposlenim od kuće; preporučuje se starijim licima od 65 godina da ne izlaze napolje.

Postepeno se uvode nove mere koja idu ka ograničavanju kretanja: starijim licima od 65 godina se zabranjuje izlazak napolje; uvodi se zabrana kretanja za sve od 20 časova do 5 ujutru, a ubrzo se zabrana produžava na period od 17 časova do 5 ujutru; vikendom nije dozvoljen izlazak od 13 časova u subotu do 5 sati u ponedeljak ujutru; opremaju se improvizovane bolnice u sajamskim prostorima u većim gradovima (Beogradu, Nišu, Novom Sadu).

Stanovništvo se poziva da ostane u kući, da se održava fizička distanca, bez okupljanja, ali u isto vreme značajan broj građana (koji su i roditelji) mora na posao (trgovina, javne komunalne službe, proizvodnja, zdravstvene ustanove).

¹ WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020, pristupljeno 5. 4. 2020.

² Službeni glasnik RS, br. 29/2020.

³ Mere na osnovu Odluke o uvođenju vanrednog stanja, pristupljeno 5. 4. 2020.

Pravo na slobodno izražavanje mišljenja o svim pitanjima koja se tiču deteta

Sve ove mere (najavljuju se i nove u zavisnosti od razvoja krize) direktno ili indirektno, utiču na svako dete i na ostvarivanje njegovih prava. Zato je potrebno, naročito u vreme vanrednog stanja koje po svojoj prirodi donosi ograničavanje ljudskih prava, podsetiti se o kojim pravima deteta govorimo.

Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta⁴ utvrdila je građanska, politička, ekonomska, socijalna, zdravstvena i kulturna prava deteta⁵. Prava deteta iz Konvencije zasnivaju se na 4 osnovna principa: pravo deteta na život, opstanak i razvoj, participacija, nediskriminacija i najbolji interes deteta.

Kao odrasli, posebno oni koji donose odluke u ime dece i za decu, teško možemo da znamo kako se prava deteta zaista ostvaruju ako samu decu ne pitamo o tome. Zato participacija dece predstavlja jedan od osnovnih principa Konvencije. U članu 12 Konvencije ističe se **pravo slobodnog izražavanja mišljenja o svim pitanjima** koja se tiču deteta i da **se mišljenju deteta posvećuje dužna pažnja** u skladu sa godinama života i zrelošću deteta.

Cilj istraživanja

Istraživanje je sprovedeno sa namerom da se sazna od dece kako mere donete u vreme vanrednog stanja zbog pandemije bolesti COVID-19 utiču na njih same i kako su se prilagodili na nove okolnosti izazvane datim merama.

Kriza izazvana pandemijom COVID-19 daleko prevazilazi granice zdravstvene. Ona utiče na sve aspekte života (društveni, ekonomski, politički, kulturni, psiho-socijalni...) i pogađa različite grupe stanovništva, nezavisno od uzrasta i životnih prilika. Još uvek se ne može predvideti pun obim posledica mera koja se donose u pokušaju da se upravlja krizom (ni globalno ni nacionalno).

⁴ Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta, Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 15/90 i Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori, br. 4/96 i 2/97.

⁵ Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta dete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina.

Zato je važno pratiti kako ove mere utiču na različite grupe stanovništva, posebno na to kako utiču na decu. Velika je odgovornost na državi i roditeljima, starateljima, svima koji su zaduženi da brinu o deci, kako će svako dete izaći iz ove krize, koliko ćemo im pomoći da izgrade psihološku otpornost i da iz ove traumatične i krizne situacije izađu sa što manje negativnih iskustava.

Za razvoj deteta potrebno je bezbedno okruženje koje nosi predvidljivost i sigurnost, prostor, kretanje i igra. Dakle – sve ono što u ovim okolnostima krize postaje za većinu dece upitno. U ovom trenutku na njihov razvoj utiču mere koje ograničavaju mogućnosti za njihov nesmetan razvoj. Kretanje je ograničeno, nema predvidljivosti, svakog dana se iščekuju nove mere, nova ograničenja, kod dece je prisutan strah za život i zdravlje onih koji inače treba da brinu o njima.

U istraživanju smo pošli od pretpostavke da restriktivni karakter mera u vanrednom stanju (ograničavanje kretanja, odvojenost od vršnjaka) udružen sa produženim strahom od objektivne neposredne opasnosti od prenošenja virusa ugrožava psihološku otpornost dece, njihovu sposobnost da se prilagode teškim okolnostima, da se izbore sa traumatičnim iskustvima i stresom.

U takvim okolnostima, više nego obično, deci je potrebno okruženje koje će pružiti sigurnost i toplinu i pomoći im da što bezbolnije i sa što manje negativnih posledica prođu kroz ovu krizu. S obzirom na to, osnovni cilj ovog istraživanja bio je procena prilagođenosti dece aktuelnoj kriznoj situaciji.

Pretpostavka je da će deca koja imaju više podržavajuće porodično okruženje bolje biti prilagođena na krizu.

Metodologija

Deca su nam putem onlajn upitnika dala odgovore na to kako se do sada nose sa krizom i kako mere u vanrednom stanju utiču na njih; šta ih najviše brine i šta im nedostaje. O tome kako su se deca prilagodila na novu situaciju zaključujemo iz odgovora koji se odnose na njihovu informisanost (kako su saznali za virus korona, ko im je objasnio šta je ovaj virus), kako provode slobodno vreme (da li im je vreme ispunjeno, na koji način, da li održavaju komunikaciju sa svojim vršnjacima), šta im najviše nedostaje, šta ih brine, posebno važno, sa kim mogu da podele svoje brige i da li su zadovoljni time koliko vremena roditelji/staratelji imaju za razgovor sa njima. Poseban deo posvećen je tome kako vide nastavu koja se odvija u novim okolnostima i na daljinu, i šta ih najviše brine u vezi sa nastavom i školom tokom perioda vanrednog stanja zbog pandemije virusa korona.

Upitnik je distribuiran uz pomoć kolega/inica iz organizacija koje su članice MODS-a, a roditelji su zamoljeni da mlađoj deci omoguće odgovaranje na pitanja uz njihovu pomoć prilikom unošenja odgovora. Podaci su prikupljeni anonimno i na dobrovoljnoj osnovi. Podaci su prikupljeni tokom četvrte nedelje vanrednog stanja u Srbiji (od 30. 3. do 3. 4. 2020.). Najveći broj odgovora, preko 70%, stigao je u prva dva dana od distribuiranja upitnika, što može biti pokazatelj toga koliko je deci značajno da se njihov glas čuje.

U istraživanju je učestvovalo ukupno **1571 dete** sa teritorije cele **Srbije**. Od toga je **58.1% devojčica** i 40.3% dečaka. Raspon uzrasta kretao se od **5 do 18 godina**, sa prosekom od **13.35 godina** (SD = 2.48). U najvećem broju porodica živi **dvoje dece**. Petina uzorka živi u naseljima sa manje od 100.000 stanovnika (19.4%). Ostali žive u većim urbanim sredinama.

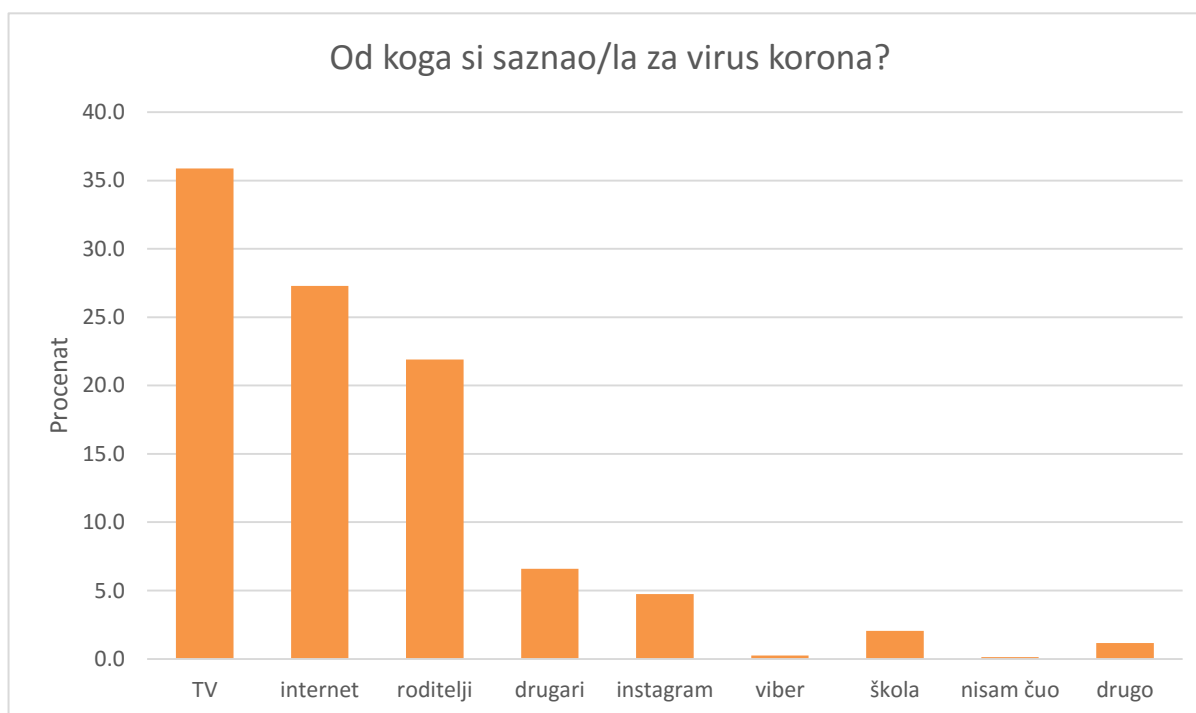
Najveći broj dece **živi sa oba roditelja**, staratelja ili hranitelja (81.9%), manji procenat sa jednim roditeljem, starateljem ili hraniteljem (15.1%), sa širom porodicom živi 2% i njih petoro (0.3%) žive sami, sa siblizima ili u domskom smeštaju.

Rezultati istraživanja

INFORMISANOST O VIRUSU KORONA

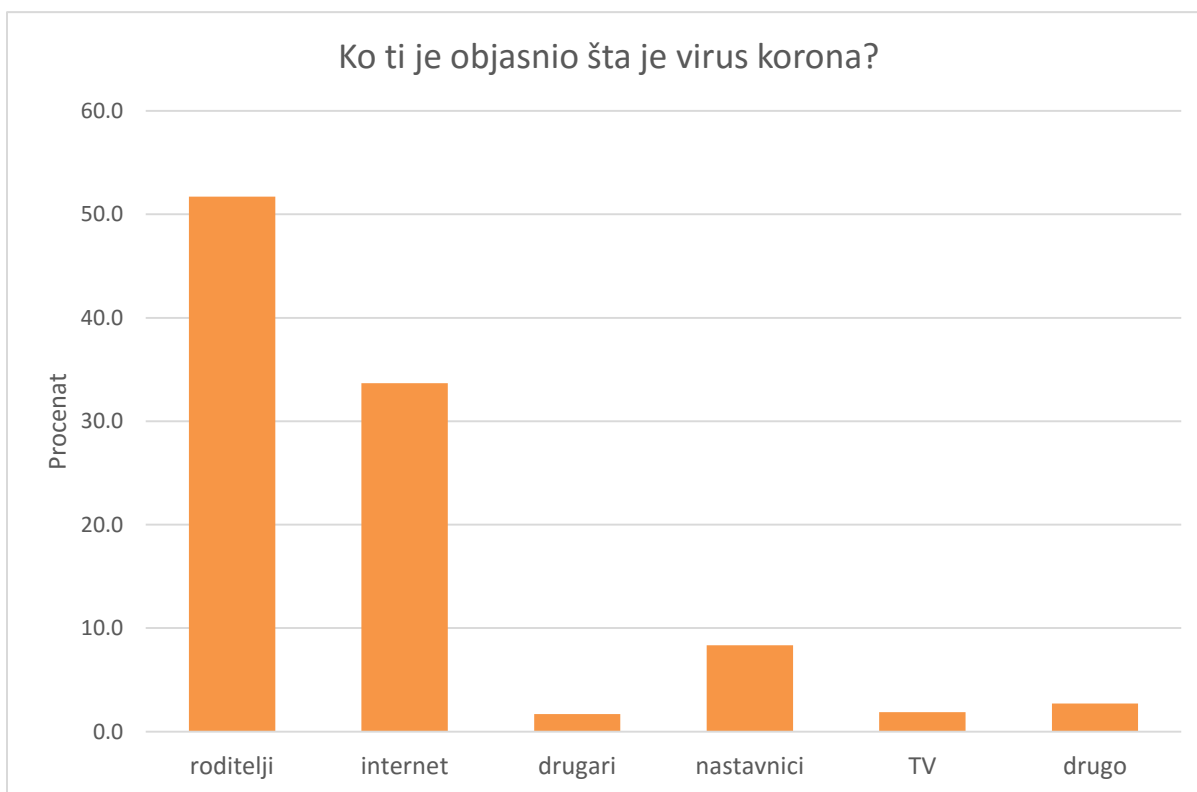
Deca su za postojanje virusa korona saznala na različite načine (Grafik 1). Može se primetiti da je najveći procenat dece za postojanje virusa saznao preko **televizije ili interneta** (oko 65%), dok je (samo) petina dece saznala od roditelja. Mlađa deca su zadovoljnija nivoom informisanosti o virusu korona ($r = -.070, p < .05$).

Grafik 1: Procenat zastupljenosti različitih izvora saznanja o postojanju virusa korona.

Skoro sva deca (**95.5%**) izjavila su da im je neko **objasnio šta je virus korona**. Na Grafiku 2 može se videti koji su to izvori informacija. Deca su **zadovoljna informisanošću** o virusu korona ($M = 4.05$, $SD = .95$, raspon 1-5). Ona deca kojoj je neka osoba (roditelji, nastavnici, drugari) objasnila šta je virus korona zadovoljnija su stepenom informisanosti o virusu od dece koja su se o virusu korona informisala preko interneta ili televizije ($Z = -3.447$, $p < .001$). Deca koja imaju svoj lični računar zadovoljnija su informisanošću o virusu korona ($F(2, 1560) = 6.563$, $p < .01$).

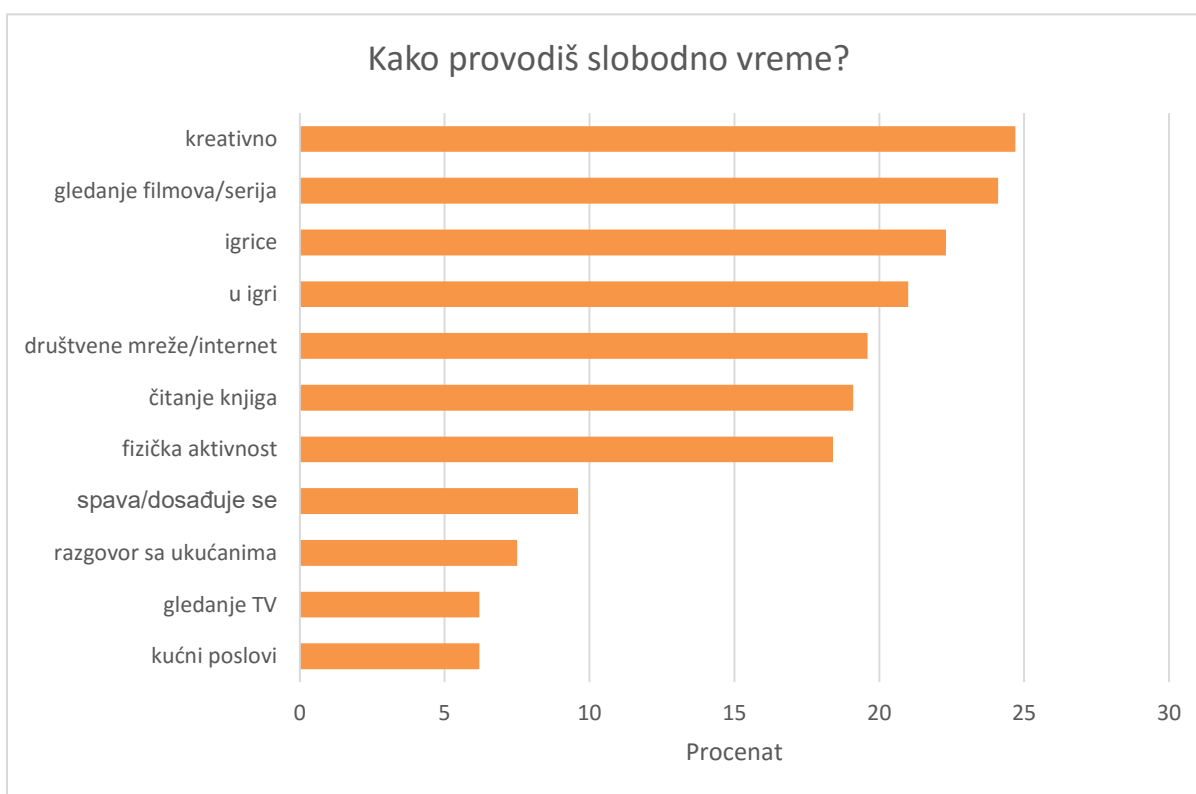

Grafik 2: Procenat zastupljenosti različitih izvora informacija o virusu korona.

SLOBODNO VREME

U slobodno vreme deca se najmanje bave kućnim poslovima, gledanjem televizije ili dosađujući se. **Najčešće slobodno vreme provode kreativno (slikaju, crtaju, pišu, sklapaju, prave nešto), gledajući filmove/serije i igrajući igrice.**

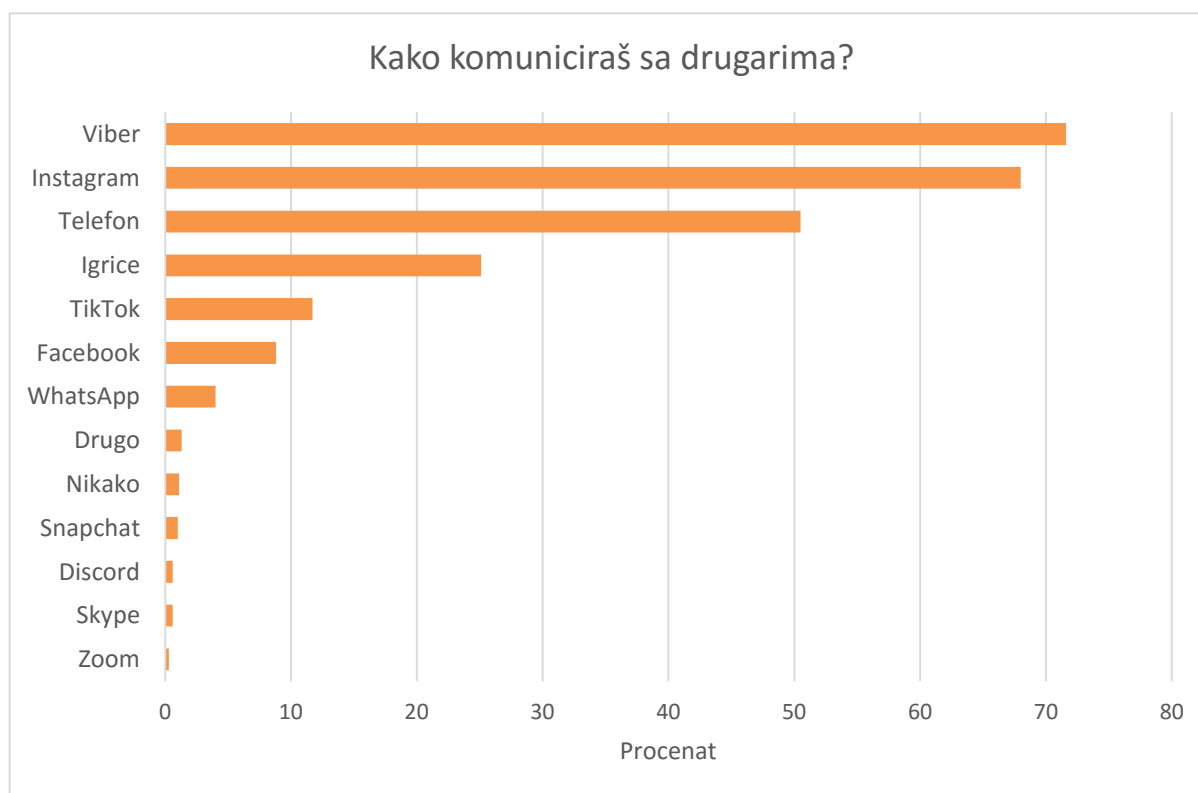

Grafik 3: Procenat dece koja su odabrala određeni način provođenja slobodnog vremena.

KOMUNIKACIJA SA VRŠNJACIMA

Komunikaciju sa vršnjacima deca održavaju na različite načine (Grafik 4), a **najviše putem socijalne mreže Instagram i aplikacije za komunikaciju Viber**. Takođe, deca često i pričaju telefonom.

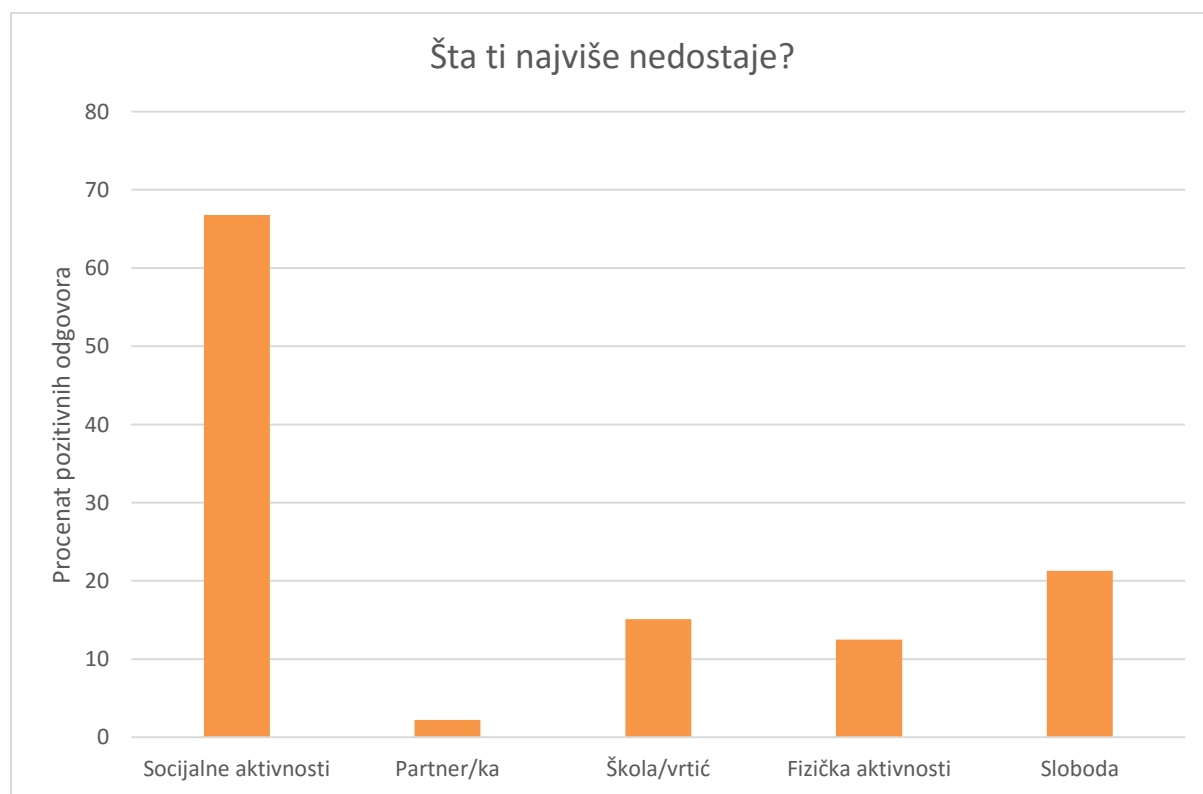

Grafik 4: Načini komunikacije sa vršnjacima tokom pandemije.

ŠTA DECI NEDOSTAJE

Upitana šta im najviše nedostaje tokom ovog perioda, deca najčešće izveštavaju o tome da im nedostaju **socijalne aktivnosti** (društvo, druženje, prijatelji, izlasci), zatim u manjem procentu **sloboda**. Oko 15% dece izveštava o tome da im nedostaje **škola ili vrtić**; međutim, pretpostavka je da im zapravo nedostaje socijalni aspekt ovih ustanova, a ne edukativni, što se može zaključiti iz nekih odgovora (npr. „Škola, ali ne onaj deo gde se uči, već onaj gde se družim s drugarima“).

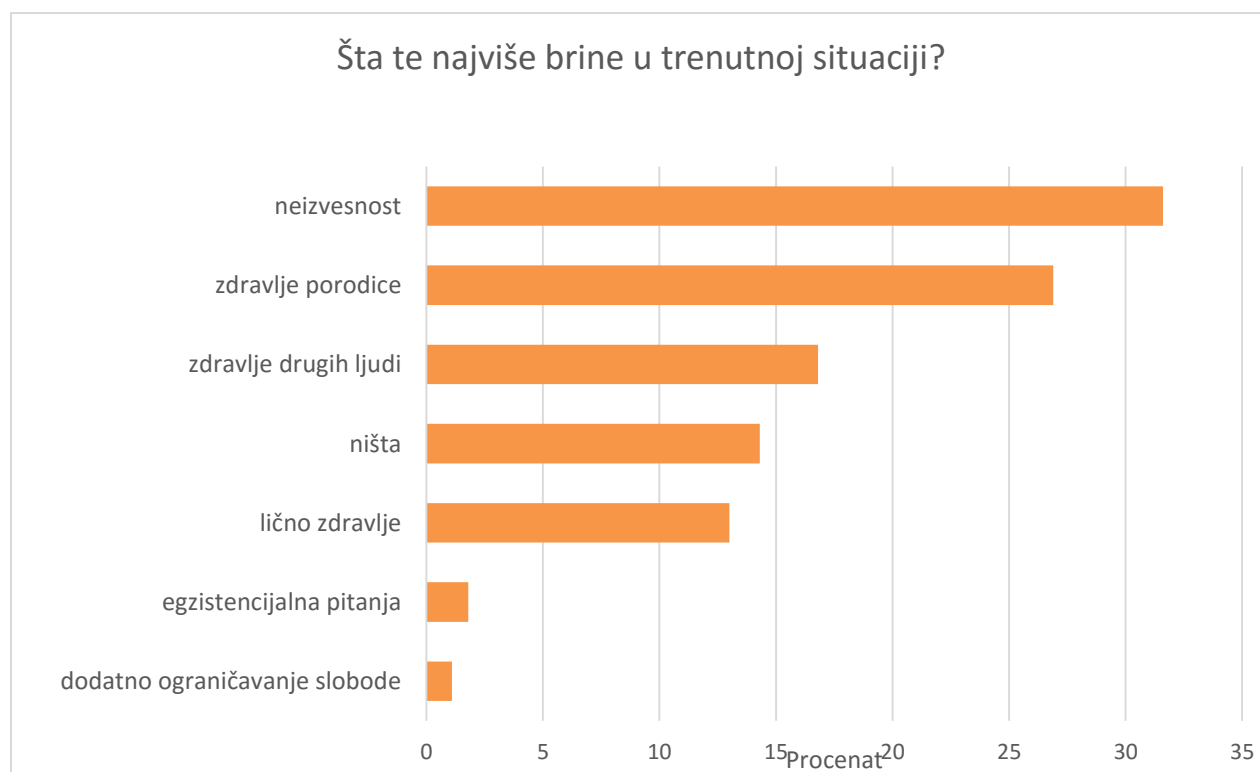
Grafik 5: Procenat aktivnosti koje deci nedostaju.

ŠTA DECU BRINE

Deca imaju i svoje brige u vezi sa pandemijom COVID-19. (Grafik 6). U najvećoj meri decu brine **neizvesnost** u trenutnom stanju: koliko će ovo stanje trajati, kada će se videti sa drugim ljudima, kako će dobiti ocene, da li će polagati prijemni ispit i sl. Takođe ih u velikom procentu brine **zdravlje** članova porodice ili drugih ljudi, uključujući brigu o tome da bi neko od njih mogao da umre. Određeni procenat dece brinu i **egzistencijalna pitanja** (da li će imati dovoljno novca, da li će imati dovoljno hrane) i **moгуćnost dodatnog ograničavanja slobode**, poput uvođenja novih zabrana kretanja. Kod neke dece se javlja strah da ne prenesu virus ljudima u svojoj okolini, naročito svojoj porodici; drugim rečima, boje se da će biti „krivi“ ako se neko iz njihove porodice razboli.

Devojčice su zabrinutije za lično ($\chi^2(1) = 4.161, p < .01$) i zdravlje drugih ljudi ($\chi^2(1) = 8.697, p < .01$) od dečaka. Devojčice takođe značajno češće nego dečake brine neizvesnost situacije ($\chi^2(1) = 12.840, p < .001$)

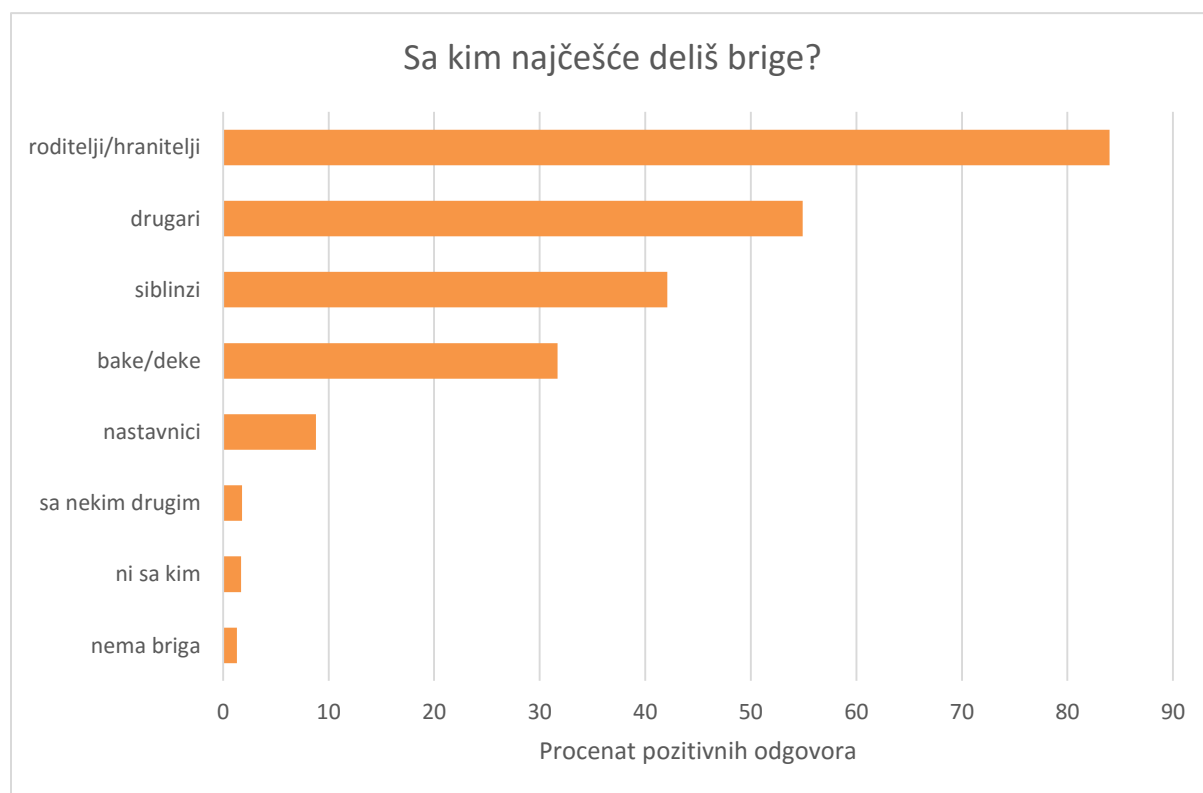

Grafik 6: Procenat briga koja se javljaju kod dece.

Deca svoje brige dele sa različitim ljudima. Najčešće su to **roditelji** (Grafik 7), zatim **drugari** i **drugi članovi porodice**, i na kraju **nastavnici**. Mali procenat njih ipak ne deli brige ni sa kim ili nema briga. Deca su u najvećoj meri **zadovoljna količinom vremena koje roditelji provedu sa njima** ($M = 4.45$, $SD = .87$, raspon 1-5). Ipak, starija deca su manje zadovoljna količinom vremenom koje provedu sa roditeljima ($r = -.053$, $p < .05$).

Postoje razlike u zadovoljstvu vremenom koje roditelji provedu sa njima u odnosu na to da li deca žive sa jednim ili oba roditelja/staratelja/hranitelja ($Z = -2.127$, $p < .05$), tako da su zadovoljniji oni koji žive u dvoroditeljskim porodicama. Ova deca su i zadovoljnija nastavom ($Z = -2.047$, $p < .05$) i stepenom u kom roditelji mogu da pojasne nejasnoće iz gradiva ($Z = -2.790$, $p < .01$).

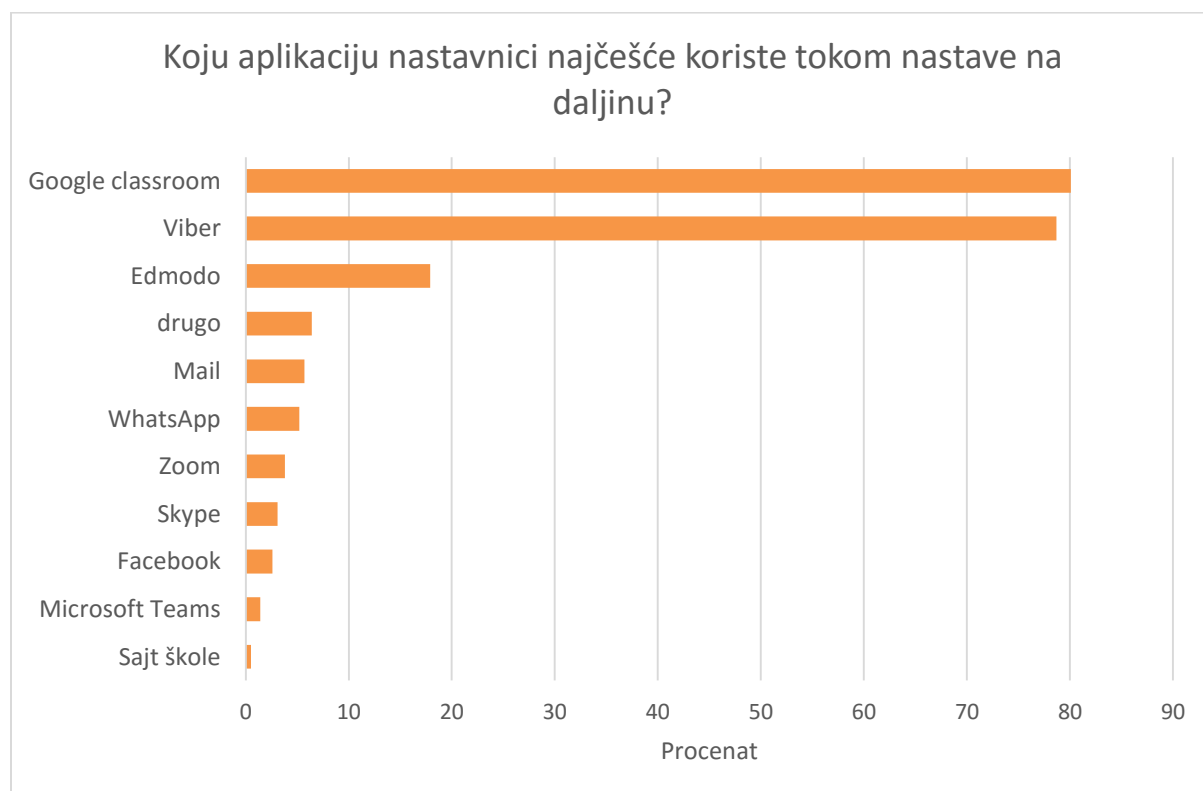
Grafik 7: Procenat osoba sa kojima deca dele brigu.

ONLAJN NASTAVA

Skoro **polovina dece poseduje svoj lični računar** (48.3%), 37% deli računar sa ukućanima, a **14.7% dece uopšte nema pristup računaru**. Najveći broj dece (**83.3%**) izjavilo je da **nema problema sa onlajn nastavom**, a prosečno zadovoljstvo iznosi 3.22 (SD = 1.18).

Nastavnici koriste različite aplikacije za nastavu na daljinu (Grafik 8). Najveći procenat nastavnika za nastavu koristi **Google classroom** i **Viber**, dok su sve ostale aplikacije manje zastupljene, ali njihovo prisustvo ukazuje na neujednačenost upotrebe alata za izvođenje nastave na daljinu.

Grafik 8: Procenat korišćenja različitih aplikacija u nastavi na daljinu.

Deca su u velikoj meri **zadovoljna komunikacijom sa nastavnicima** ($M = 4.11$, $SD = .91$), ali nešto manje zadovoljna time koliko roditelji/staratelji mogu da im objasne delove gradiva koje ne razumeju ($M = 3.78$, $SD = 1.23$). Mlađa deca su zadovoljnija nastavom na daljinu ($r = -.218$, $p < .01$) i time koliko roditelji/staratelji mogu da im objasne stvari koje ne razumeju iz gradiva ($r = -.480$, $p < .01$), a zadovoljniji su i komunikacijom sa nastavnicima ($r = -.228$, $p < .01$). Postoji značajna razlika u stepenu u kom roditelji detetu mogu da objasne gradivo u zavisnosti od pola ($Z = -4.019$, $p < .001$), tako da su dečaci zadovoljniji tim stepenom. Privatne časove uzima 18.2% dece.

Uopšteno, deca koja su zadovoljnija nastavom u većoj meri smatraju da roditelji/staratelji mogu da im objasne delove gradiva koje ne razumeju ($r = .269$, $p < .01$) i zadovoljnija su komunikacijom sa nastavnicima ($r = .401$, $p < .01$). Postoji značajna razlika u zadovoljstvu komunikacijom sa nastavnicima između dece iz urbanih i drugih sredina ($Z = -3.328$, $p < .01$), tako da su deca iz manjih mesta zadovoljnija komunikacijom.

Značajno veće probleme u nastavi imaju deca koja su manje zadovoljna komunikacijom sa nastavnicima ($Z = -9.365$, $p < .001$). Na isti način, deca koja su manje zadovoljna nastavom izveštavaju o postojanju problema sa nastavom ($Z = -11.016$, $p < .001$).

Od problema u vezi sa nastavom na daljinu, deca su prijavljivala da imaju problem sa lošom internet vezom, da se teško povezuju na internet kada treba da pošalju domaće zadatke; neka deca nemaju internet u kući, a internet na telefonu se brzo potroši; da nema ko da im objasni ono što ne razumeju od novog gradiva; nemaju kome da se jave kada im nešto nije jasno; nastava se prebrzo odvija na TV-u, ne mogu da stignu da prepisu sa TV-a zadatke; ne mogu da pročitaju šta piše na slajdovima na TV-u jer imaju stariji tip televizora; ako nastavnici koriste različite aplikacije ostaju bez dovoljno memorijskog prostora na pametnim telefonima.

ZAKLJUČAK

1. Restriktivne mere donete u vanrednom stanju u značajnoj meri odnose se na decu: vrtići i škole prestali su sa radom; kretanje je ograničeno; mogućnost da se vide sa svojim vršnjacima deci je ograničena i ne preporučuje se; nastava se odvija na daljinu, putem različitih aplikacija, i preko kanala Radio-televizije Srbije.
2. Deca su izložena produženom strahu od opasnosti da se zaraze virusom korona.
3. Deca koja imaju porodično okruženje koje je više podržavajuće bolje se prilagođavaju na krizu i vanredno stanje.
4. Većina dece je za virus korona saznala preko televizije ili interneta, samo petina od roditelja. Ipak, u najvećem broju slučajeva su im roditelji glavni izvori informacija o pandemiji i bolesti COVID-19.
5. Deca izveštavaju da im najviše nedostaju socijalne aktivnosti (društvo, druženje, prijatelji, izlasci) i sloboda kretanja. U značajnom procentu su izjavila da im nedostaje škola, ali, sudeći po nekim odgovorima, nedostaje im pre svega socijalni aspekt ovih ustanova, a ne edukativni.
6. U vezi sa restriktivnim merama i vanrednim stanjem, kojem se na nazire kraj, i produženim strahom od COVID-19 je i briga dece zbog neizvesnosti (koliko će trajati vanredno stanje i pandemija COVID-19, kako će se odvijati, kako će dobiti ocene, kako će upisati srednju školu). Na prvom mestu se brinu za zdravlje bliskih osoba, članova porodica, ali i drugih ljudi, uključujući brigu o tome da neko od njih može umreti.
7. Određeni procenat dece postavlja egzistencijalna pitanja (da li će porodica imati dovoljno novca, da li će imati dovoljno hrane) i boje se mogućnosti dodatnog ograničavanja slobode i novih zabrana kretanja.
8. Posebno zabrinjava to što se čini da deca prepoznaju potencijalno stigmatizovanje ljudi koji obole od COVID-19. To se ogleda u odgovorima dece koja se boje da ne prenesu virus bliskim ljudima, jer će onda biti „kriva“ ako se neko od njih razboli.
9. Deca svoje brige najčešće dele sa roditeljima, zatim drugarima i drugim članovima porodice, i na kraju nastavnicima.
10. Najveći broj dece (83.3%) izjavilo je da nema problema sa onlajn nastavom.
11. Skoro polovina dece poseduje svoj lični računar (48.3%), 37% deli računar sa ukućanima, a 14.7% dece uopšte nema pristup računaru.

12. Deca su u velikoj meri zadovoljna komunikacijom sa nastavnicima, ali nešto manje zadovoljna time koliko roditelji/staratelji mogu da im objasne delove gradiva koje ne razumeju.
13. Značajno veće probleme u nastavi imaju deca koja su manje zadovoljna komunikacijom sa nastavnicima.
14. U vezi sa nastavom na daljinu deca su prijavljivala da imaju problem sa internetom (pristup internetu, loša veza); sa tim da nemaju kome da se jave kada im nešto nije jasno iz gradiva; da se slajdovi brzo smenjuju na TV-u i ne mogu uvek sve da pročitaju što piše na njima; ako nastavnici koriste različite aplikacije ostaju bez dovoljno memorijskog prostora na pametnim telefonima.

PREPORUKE

1. Razmotriti uključivanje/angažovanje socijalnih psihologa i ostalih stručnjaka društvenih nauka u Krizni štab zadužen za upravljanje krizom izazvanom pandemijom bolesti COVID-19. Stručnjaci tih profila mogu pomoći u pripremi obaveštavanja javnosti, koju dobrim delom čine i deca.
2. Ne sme se zaboraviti da se i deca informišu o širenju bolesti COVID-19 i merama koje se preduzimaju za njeno sprečavanje i da su im potrebne razumljive i jasne informacije. Učiniti dostupnim vodiče za roditelje o tome kako razgovarati sa decom o pandemiji COVID-19.
3. Poruke i obaveštenja o planiranim merama i razvoju pandemije bolesti COVID-19 moraju biti prilagođena i deci i ta obaveštenja ne smeju izazivati nepotrebnu uznemirenost kod dece.
4. Ne smeju se stigmatizovati oboleli od COVID-19.
5. Pripremiti zajednički zdravstveno-socijalni protokol i instrukcije za zaštitu dece u slučaju kada jedan ili oba roditelja zbog bolesti COVID-19 budu upućena na bolničko lečenje. U pripremi tog protokola i instrukcija nužna saradnja stručnjaka iz zdravstvene i socijalne zaštite.
6. Potpuno i blagovremeno upoznati roditelje i decu o protokolu koji će se primenjivati uz punu participaciju dece u slučaju da zbog bolesti COVID-19 jedan ili oba roditelja budu upućena na bolničko lečenje.
7. Nadležne službe treba da identifikuju jednoroditeljske porodice koje su u riziku te da budu spremne da pruže odgovarajuću podršku ukoliko roditelj oboli od COVID-19, a dete ostane privremeno bez staranja.
8. Pripremiti pravovremene i, koliko je to moguće, potpunije informacije za decu koje će smanjiti neizvesnost u pogledu načina na koji će se dalje odvijati nastava, ocenjivanje, prijemni ispiti.
9. Nadležno ministarstvo i nastavnici treba da preduzmu sve neophodne mere i aktivnosti koje će obezbediti i omogućiti učenje i nastavu i za decu koja nemaju pristup računaru i internetu.
10. Obezbediti pakete hrane i dezinfekciona sredstva za porodice sa decom koje su u teškoj socio-ekonomskoj situaciji.
11. Za vreme trajanja vanrednog stanja zbog epidemije bolesti COVID-19 osigurati da nijedna porodica ne ostane bez struje, vode, telefona i pristupa ostalim bazičnim uslugama.
12. Obezbediti deci školskog uzrasta iz porodica koje su teškoj socio-ekonomskoj situaciji besplatan pristup internetu.

ŠTA DECU BRINE?

Ljudske žrtve

(dečak, 12)

Brine me to što ako se moja mama zarazi ja ću ostati sama

(devojčica, 11)

Da se porodica ne zarazi virusom (i da se učiteljica ne zarazi)

(devojčica, 8)

Da ne umru deca koja nemaju kuće

(dečak, 11)

Brine me to, jer neman svoj telefon, moraću da ga uzmem, ali za sada ne mogu da se javljam nastavnicima na Edmodo, to je to što me najviše brine.

(devojčica, 14)

Scenario iz Italije

(devojčica, 18)

Brine me prizor u bolnicama koje svakodnevno gledamo na televiziji. Brine me da ja ne dočekam to.

(devojčica, 13)

Prijemni i sve to jer ne znam kako ću da vežbam sama jer mi iskreno ništa nije jasno ni sa ove online nastave

(devojčica, 14)

Da se moja majka koja radi svaki dan u centru grada ne zarazi virusom

(dečak, 14)

